

Данілова Віталіна Миколаївна,
слухач магістратури ІЗДН Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник: **Матюшенко Олена**
Іванівна, завідувач кафедри кримінального
права Національної академії внутрішніх
справ, кандидат наук з державного
управління

ПОСЯГАННЯ НА ЖИТТЯ ЯК ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 112 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

У теорії кримінального права під об'єктивною стороною кримінального правопорушення розуміють зовнішній вираз правопорушення, що характеризується діянням (дією чи бездіяльністю), наслідками, причинним зв'язком між діянням і наслідками, місцем, часом, обстановкою, способом, а також засобами і знаряддями вчинення. Об'єктивна сторона є обов'язковим елементом складу кримінального правопорушення та необхідною підставою кримінальної відповідальності.

Положення ст. 112 Кримінального кодексу України (далі – КК) передбачають вичерпний перелік діянь, здійснення яких при наявності інших передбачених законом ознак дозволяє констатувати склад посягання на життя державного чи громадського діяча [1].

До об'єктивної сторони посягання на життя державного чи громадського діяча варто віднести умисне позбавлення життя державного чи громадського діяча (тобто вбивство) чи замах на таке, що ведуть до порушення національної безпеки, нормальної діяльності органів державної влади та інших суспільно небезпечних наслідків. Посягання на життя державного чи громадського діяча, посягання на політичну систему, на державний і суспільний лад за всіх часів і у всіх державах розглядалися і розглядаються як ті, що мають особливий характер та вимагають особливого підходу з боку законодавця.

Посягання на життя державного чи громадського діяча може бути вчинене як шляхом активних дій, так і шляхом бездіяльності. Кримінально протиправна бездіяльність — це суспільно небезпечна, усвідомлена, вольова, пасивна поведінка, яка виявляється у невиконанні тих дій, які особа повинна і могла виконати у певних умовах. Бездіяльність – це негативна форма поведінки, і тому вона є протилежною дії. Конкретна обстановка вимагає певного втручання, але особа цього не робить, не чинить тих дій, які вона повинна була виконати для охорони інтересів суспільства. Кримінальна

відповідальність за бездіяльність настає тоді, коли суб'єкт не виконує покладених на нього обов'язків, маючи можливість їх виконати.

Посягання на життя державного чи громадського діяча може бути вчинене різними способами – заподіяння смерті чи замах на нього за допомогою вогнепальної чи холодної зброї, вибухових пристроїв, хімічних, біологічних, електромагнітних, радіоактивних засобів, і також психологічного чи медичного втручання. Тому виділяти в диспозиції якісь окремі способи його здійснення не викликається необхідністю, оскільки спосіб вчинення доречно виділяти лише тоді, коли це дозволяє відмежувати один склад правопорушення від іншого або передбачити кваліфікуючу ознаку складу.

Стає зрозумілим, що у складі посягання на життя державного чи громадського діяча перелік способів його здійснення так само не потрібний, як він не потрібний у складі вбивства без обтяжуючих обставин чи у складах, що містить ознаки заподіяння тілесних ушкоджень. Час та місце скоєння посягання на життя державного чи громадського діяча на його кваліфікацію не впливають.

Отже, під посяганням на життя державного діяча з об'єктивної сторони слід розуміти вбивство або замах на вбивство державного чи громадського діяча. Деякі автори при обговоренні проекту КК вважали за необхідне введення частини 2 у ст. 112 КК, де у якості діяння, спрямованого на позбавлення життя державного чи громадського діяча, передбачалася б погроза вбивством, заподіянням шкоди здоров'ю або майну, а також викраденням або позбавленням волі осіб, названих у ч.1 ст. 112 КК або їх близьких з метою впливу на характер їх діяльності або діяльності держави чи органів, які вони представляють [2, с. 98 – 99]. Але введення такого широкого кола діянь та осіб, які підпадають під дію ст. 112 КК суперечило самій суті цієї статті, коли до діянь, що загрожують основам політичної системи України, віднесені лише вбивство державного чи громадського діяча чи замах на таке. Тому законодавець поступив цілком логічно – він відніс усі випадки погроз та нанесення тілесних ушкоджень державним чи громадським діячам, а також їх близьким родичам до окремої норми – ст. 346 КК «Погроза або насильство щодо державного чи громадського діяча».

Український законодавець, з урахуванням виняткової небезпеки дій суб'єкту посягання на життя державного чи громадського діяча, момент закінчення злочину переніс на стадію замаху. Посягання на життя означає скоєння діянь, безпосередньо спрямованих на вбивство державного або громадського діяча, незалежно від настання фактичних наслідків. Фактичне настання смерті чи замах на життя значених осіб охоплюються ознаками даного складу діяння і не вимагають додаткової кваліфікації за вбивство (ст. 115 КК) або умисне

заподіяння шкоди здоров'ю (ст. 121, 122 КК). Тому посягання на життя державного чи громадського діяча відноситься до складів, що у теорії кримінального права іноді іменують усіченими, тобто такими, у яких законодавець момент закінчення кримінального правопорушення з метою посилення охорони визначених об'єктів переносить на стадію готування чи замаху, а іноді – і на стадію виявлення умислу. Усі діяння з так званими «усіченими складами», у тому числі – і посягання на життя державного чи громадського діяча, можуть бути визнані, визнаються і є закінченими лише в тих випадках, коли вчинені суб'єктом діяння містять у собі всі ознаки закінченого складу, опис якого міститься в диспозиції відповідної статті КК.

Таким чином, об'єктивна сторона посягання на життя державного чи громадського діяча включає діяння, спрямоване на умисне позбавлення життя державного чи громадського діяча. Вказане діяння може вчинятися як шляхом активних дій, так і шляхом бездіяльності. Спосіб, час і місце скоєння посягання на життя державного чи громадського діяча на його кваліфікацію не впливають.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2021 р. : URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

2. Заруба В. М. Історія держави і права України: навч. посіб для підготовки до іспиту. Дніпропетровськ : РВВ ДНУ, 2003. 158 с.

Джаман Анастасія Іванівна,
курсант ННІ № 3 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник: **Сав'юк Олександр**
Васильович, доцент кафедри
кримінального права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА (СТ. 153 КК)

Берднік І. В. у своїй праці слушно зазначив, що у сучасних умовах, питання сексуального насильства, його наслідків для суспільства, а також вжиття заходів щодо його запобігання кримінально-правовими засобами, є досить актуальним, майже для всіх країн світу, в тому числі й для України.

В широкому розумінні, сексуальне насильство є формою гендерно зумовленого насильства, адже це дискримінаційне та серйозне порушення прав людини. Хоча, на перший погляд здається,